

УДК 94(477).373.1

ОЛЕКСАНДР ШАРІН

м. Миколаїв

sheih21@mail.ru

СПРОБИ РЕФОРМУВАННЯ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ПІВДНЯ УКРАЇНИ У 50-ті – СЕРЕДИНІ 60-х рр. ХХ ст.

В статті висвітлюються деякі аспекти аграрної політики на Півдні УРСР у 50-х першій половині 60-х рр. ХХ ст., а саме в Миколаївській, Одеській та Херсонській областях. Розвиток аграрного господарства розглядається автором на основі директивних планів та спроби проведення радянським керівництвом реформ.

Ключові слова: аграрна політика, аграрний сектор, реформи, директивні плани, колгоспи, радгоспи.

У 50-х першій половині 60-х рр. ХХ ст. господарство Української РСР розвивалося на підставі директивних планів: п'ятирічного (1956–1960 рр.) та семирічного (1959–1965 рр.). Економічне зростання республіки пов'язувалося в цей час з планомірним розвитком промисловості та комплексним використанням наявних виробничих можливостей.

У радянський період аграрний розвиток південноукраїнського регіону, певною мірою, висвітлювався в енциклопедичних виданнях «Історія народного господарства УРСР» [20; 21], «Історія селянства УРСР» [17], «Історія робітничого класу» [18], багатотомне видання «Історія міст і сіл Української РСР» [22; 23; 24] та статистичних щорічників [31; 32; 33; 34]. Названа література носила не критичний характер, матеріали розглядалися в них у контексті марксистсько-ленінської ідеології. Радянська історіографія приділяла багато уваги реформуванню народного господарства. У роботах В. Беззуба [4], Л. Ю. Беренштейна [6], І. Н. Буздолова [8; 9], П. С. Костика [25], М. Д. Руденка [38], досліджуються певні питання соціально-економічного розвитку українського села.

У незалежній Україні певні аспекти сільського господарства в кінці 50-х на початку 60-х рр. в своїх розвідках висвітлювали Ю. В. Аксютин [2], В. Баран [3], М. В. Берегада [5], О. Д. Бойко [7], В. М. Даниленко [10], Т. І. Дерев'янкін [11], О. М. Завальнюк [15], В. М. Ковальчук [26], С. В. Кульчицький [27], В. М. Литвин [14; 28].

Окремо слід виділити групу праць, що відтворюють регіональну історію. Наприклад,

узагальнюючі праці з історії Миколаївщини, як колективні, так і окремих авторів: О. В. Білюка, І. С. Павлика, М. П. Тригуба, В. П. Шкварця, М. М. Шитюка. З історії Одещини праці Д. А. Фарварщука [40], І. Г. Малафеева [30]. Історію Херсонського краю висвітлюють праці М. М. Авдальяна [1], С. Г. Водотики, Л. О. Цибуленко, Г. В. Цибуленко.

Отже, вивчення конкретних аспектів реформування сільського господарства півдня України у 50-ті середині 60-х рр. ХХ ст. потребує комплексного, поглибленого аналізу і узагальнення.

Метою представленої статті є спроба аналізу аграрних процесів в УРСР загалом та на півдні зокрема в 60-ті рр. ХХ ст., а саме Миколаївської, Одеської та Херсонської областей.

Протягом усього періоду існування Радянського Союзу Комуністична партія приділяла увагу розвитку аграрного сектору економіки. Радянське керівництво прагнуло тримати стан сільського господарства під постійним контролем. Тільки 1953–1964 рр. відбулося 11 пленумів ЦК КПРС присвячених розвитку галузі. Проводилися загальносоюзні і регіональні наради партійних, радянських, господарських працівників (понад 50) з проблем аграрного розвитку країни. В Україні протягом зазначеного періоду відбулося 14 пленумів ЦК КПУ з питань розвитку сільського господарства [14, 430].

У документах прийнятих за підсумками пленумів декларувалося реформування в сільському господарстві. Зміни, як і в інших галузях, пов'язувалися з науково-технічним

прогресом, інтенсифікацією та інтеграцією виробництва, зближенням двох форм власності, ліквідацією відмінностей між містом і селом. Увага акцентувалася на тому, що втілення в життя нової аграрної політики мало сприяти зміцненню чинної колгоспно-радгоспної системи [14, 411].

М. Хрущов виступав ентузіастом «радгоспизації колгоспників», тобто їх остаточного одержавлення. Він вважав, що потрібно перенести на село досвід фабричної праці. М. Хрущов стверджував, що таким шляхом можна досягнути більшої спеціалізації виробництва та більш високого рівня експлуатації сучасної техніки. Одночасно на думку керівництва це відкривало великі можливості для розвитку соціально-побутової інфраструктури села, наближення її до міської [14, 432].

У постанові ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР від 9 березня 1955 р. «Про зміну практики планування сільського господарства» зазначалося про необхідність реформ [36]. У постанові підкреслювалось, що попередній порядок планування мав суттєві прорахунки, колгоспам доводилися плани сівби, що визначали, які культури і в яких розмірах потрібно сіяти, які види тварин і в якій кількості необхідно утримувати. Нові вимоги призводили у багатьох випадках до нераціонального ведення господарства. Централізоване керівництво обмежувало ініціативу колгоспів, послаблювало їх відповідальність і зацікавленість у розвитку сільськогосподарського виробництва. У постанові зазначалось: «для того, щоб забезпечити державу всіма видами сільськогосподарської продукції, зовсім не потрібно із центру доводити до колгоспів і радгоспів плани сівби по всіх культурах, планувати всі види худоби й кількість поголів'я, не даючи можливості колгоспам і радгоспам для виявлення ініціативи в більш правильному і раціональному веденні господарства» [14, 429].

Постанова стала спробою ввести новий порядок планування в колгоспах, основою якого визначався обсяг товарної продукції. У економічному відношенні це був значно раціональніший підхід, що мав кінцевою метою планування сільськогосподарського виробництва. Він стимулював розвиток ініціативи окремого господарства в ефективнішому ви-

користанні наявних земельних фондів. Новий порядок передбачалося впровадити шляхом встановлення обсягу товарної продукції колгоспів у розмірах, які забезпечували потреби країни у продуктах харчування, сільськогосподарській сировині та кормах. Введення нового порядку планування мало вирішувати завдання і в економічній площині – стимулювати як розвиток виробничих сил у сільському господарстві, так й в соціальному – активізувати господарську ініціативу колгоспників [14, 429].

Функції контролю за розвитком усіх галузей сільського господарства, забезпечення планів розподілу матеріально-технічних ресурсів зберігались за Держпланом СРСР і республіками зокрема. Разом з тим у колгоспів з'явилася можливість проявляти більше ініціативи при веденні господарства. Вони могли визначати власну спеціалізацію, планувати вихід валової і товарної продукції й у певних межах розподіляти прибутки. Новий підхід до планування давав змогу керівництву колгоспів займатись економічним аналізом своєї господарської діяльності, визначати економічну доцільність вирощування тих чи інших сільськогосподарських культур, розведення різних видів худоби, прогнозувати собівартість продукції та обирати шляхи її зниження [14, 430].

Найбільшим стимулом для подальшого розвитку сільського господарства стало підвищення заготівельно-закупівельних цін на сільськогосподарську продукцію. Наприкінці 1958 р. державні заготівельно-закупівельні ціни на продукти сільського господарства збільшилися загалом по Українській РСР. Звернемо увагу, що у першій половині 60-х рр. на півдні України показники державної закупівлі продукції сільського господарства областей різнилися. Так у Херсонській області відповідно зменшилися на зерно у 2 рази – 1960 р. – 528,6 тис. т в порівнянні з 1955 р. – 1002,3 тис. т, на картоплю у 5 разів – 1960 р. – 0,4 тис. т в порівнянні з 1955 р. 2,1 тис. т, на продукти тваринництва у 2 рази – 1960 р. – 75,1 тис. т в порівнянні з 1955 р. – 56,3 тис. т [34, 88]. У Одеській області державні закупівлі збільшилися на зерно 1965 р. – до 887 тис. т, на картоплю – до 4,6 тис. т, на продукцію

тваринництва – до 91,2 тис. т [33, 111] та Миколаївській області на зерно у 1,5 раз – 1960 р. – 466,7 тис. т в порівнянні з 1950 р. – 597,1 тис. т, на картоплю у 2 рази – 1960 р. – 51,8 тис. т в порівнянні з 1950 р. – 24 тис. т, на продукти тваринництва у 3 рази – 1960 р. – 60,9 тис. т в порівнянні з 1955 р. – 16,4 тис. т. [32, 63] відповідно збільшилися показники державних закупівель.

З колгоспів списали всю заборгованість за обов'язкові поставки продуктів тваринництва в минулі роки. Натомість впроваджувалася єдина форма заготівель сільськогосподарської продукції – державні закупівлі [16]. Впроваджувалися нові норми матеріального стимулювання праці. Зокрема, набуло поширення авансування колгоспників. Для кращого стимулювання дозволили видавати колгоспникам грошовий аванс – 25% коштів, що надходили від реалізації худоби та продуктів тваринництва (кінцевий розрахунок залишався на останній місяць року) [14, 427]. Нами встановлено, що у Одеській області за продукцію реалізовану державі кооперативним чи державним торгуючим організаціями 1960–1965 рр. всього виплачено у 1960 р. колгоспникам – 213,3 млн руб., 1965 р. – 412,5 млн руб. [33, 112].

Водночас надмірна деталізація при плануванні «згори» усіх без винятку виробничих процесів по кожному колгоспу стримувала ініціативу, не давала змоги раціональніше, враховуючи ґрунтово-кліматичні особливості окремого господарства, вести виробничу діяльність. Через це колгоспні прибутки росли повільно, їх не вистачало, щоб розрахуватися з державою та колгоспниками. Більшість колгоспів виконувала свої зобов'язання перед державою значною мірою за рахунок фонду оплати праці колгоспників. Такий підхід суперечив, як принципу матеріальної зацікавленості колгоспів, так й виробничій ефективності їх працівників. Ситуація що склалася вимагала перегляду механізму економічного управління [14, 429].

Отже, загальний стан сільського господарства вимагав певних кроків у напрямку встановлення більш рівноправних відносин між державою та колгоспами.

На початок 1960-х рр. колгоспи повинні були складати не лише річні, а й перспективні

(на п'ять років) плани розвитку господарства. Проте постанови про планування не виконувалися. Зазначені явища мали певну причину, що полягала в затвердженні старих стереотипів, у свідомості як керівників усіх рангів, так і конкретних виконавців. Виходячи із завдань п'ятирічного плану, складали проекти річних планів по галузям [21, 52].

У першій половині 60-х рр. ХХ ст. управлінські структури розробку і експериментальні розрахунки оптимізації перспективних планів проводили на основі застосування економіко-математичних методів і електронно-обчислювальних машин на підставі удосконалення методів складання міжгалузевого балансу, розв'язання загальних проблем оптимізації планування [21, 58].

Таке адміністрування забезпечувалося розгалуженою бюрократичною системою управління сільськогосподарською галуззю, що вимагало змін. Відповідно до постанови ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР від 20 лютого 1961 р. № 152 «Про реорганізацію Міністерства сільського господарства СРСР» реорганізація апарату була проведена таким чином, що на кожні два співробітники Міністерства припадав один керівник [37].

Проте у державному керівництві колгоспами спостерігався великий розрив у реаліях та обіцянках. З одного боку, на словах відкидалось адміністрування, критикувалась жорстка централізація, колгоспам надавалось право на певну господарську самостійність та ініціативу; натомість з іншого – здійснювалось повернення до старих, перевірених методів управління – рекомендацій, які вимагали безумовного виконання з боку колгоспного керівництва.

Екстенсивні методи господарювання, порушення елементарних правил агротехніки на початку 60-х рр. ХХ ст. обернулися зниженням рентабельності колгоспного виробництва. Колгоспи, здобувши досить значну порівняно з минулим свободу дій, усе ж справжніми господарями на землі не стали. Систему економічного примусу, що ставила їх у залежність від директивних органів, так і не було подолано.

Колгоспи втратили статус основної форми ведення сільського господарства.

Поширювалася думка щодо первинності радгоспів, заснованих на державній (загальнонародній) власності. Радгоспи визнавалися як більш зростаюча і послідовно соціалістична форма підприємств на противагу менш зрілій формі – колгоспам. Відтак колгоспи оцінювалися як перехідна форма, яка мала бути замінена державною формою власності. Відповідно до цього й відбувалося масове перетворення колгоспів на радгоспи. Чисельність колгоспів почала поступово зменшуватись. Так в Херсонській області число колгоспів знизилось з 182 у 1960 р. до 150 у 1965 р., а кількість радгоспів зростає з 60 у 1960 р. до 112 у 1965 р. [34, 79–83]. У Одеській області число колгоспів зменшилося до 427 у 1965 р., а кількість радгоспів підвищилась до 101 у 1965 р. [33, 105–108]. Миколаївська область мала певну відмінність, число колгоспів зросло з 224 у 1960 р. до 253 у 1965 р., проте і кількість радгоспів зростала з 62 у 1960 р. до 79 у 1965 р. [32, 60–61].

Влада прагнула переконати громадськість у тому, що зміни пропонувалися самими колгоспниками, оскільки вони прагнули набути статусу робітників радгоспів. Саме радгоспники отримували гарантовану заробітну плату й користувалися державним централізованим пенсійним забезпеченням, чого в колгоспах, в період який нами розглядається, не було запроваджено. Підтвердженням даних ініціатив слугували заяви із місць до вищих органів влади [14, 432].

Практичне проведення укрупнення й реформації, оберталися трагедією для села. Жителі тисяч сіл втрачали будь-які перспективи стати дійсно самокерованим колективом, а робочі місця більшості з них ставали розкиданими, як правило, по всьому масиву укрупненого радгоспу. «Об'єктивно» поставало питання про будівництво великих центральних садіб і виникнення великої кількості «неперспективних» сіл і населених пунктів.

Отже, розширення радгоспного сектора в сільському господарстві визначалось діючим механізмом радянської системи, що спрямовувалося на усупільнення виробництва й наростання одноманітності відносин власності. Проведення такої політики привело до деградації та подальшого відчуження трудівника

від землі й інших матеріальних засобів. У радгоспах надмірною стала централізація управління, диспропорцією відзначався й міжгалузевий поділ праці. Організація виробництва згідно з єдиним директивним планом за стандартизації форм господарювання й позбавлення селянина самостійності у праці виявилася нежиттєздатною. Одержавлення не сприяло піднесенню і зміцненню аграрної економіки, а навпаки, призводило до її руйнації.

Проаналізувавши матеріали друкованих видань та статистичні дані, можливо припустити, що М. Хрущов діяв здебільшого спонтанно, під впливом ситуації й своїх радників та опонентів. Експерименти, що проводилися мали певний стиль і загальне спрямування. Хоча це спрямування деякі науковці називають «популістським», популізм М. Хрущова відзначався особливим ґатунком, оскільки міг реалізуватися тільки за підтримки партії та її керівництва.

Соціально-економічна політика на селі у 50-ті першій половині 60-х рр. виявилась не послідовною. Позитивні зрушення у аграрному секторі започатковані в середині 50-х рр., на підставі рішень вересневого (1953 р.) пленуму ЦК КПРС і наступних партійних рішень не досягли результату, адміністративно-командна система не давала розвиватися продуктивним силам, що призвело до уповільнення темпів розвитку сільського господарства на початку 60-х рр. XX ст. На це вплинула низка необдуманих партійних дій та непослідовність у подоланні недоліків реформування сільського господарства. Наприкінці 50 – середині 60-х рр. XX ст. нестійку економіку колгоспів і радгоспів радянські реформатори та державні чиновники підірвали непослідовними для сільського господарства реформами, із заздалегідь наявними прорахунками.

Список використаних джерел

1. Авдальян М. М. Збірка статей із краєзнавства / М. М. Авдальян. — Херсон : РІПО, 2010. — 100 с.
2. Аксютин Ю. В. Хрущевская «оттепель» и общественные настроения в СССР в 1953–1964 гг. / Ю. В. Аксютин. — М. : РОССПЭН, 2004. — 488 с.
3. Баран В. Україна в новітня історія (1945–1991 рр.) / В. Баран. — Львів, 2003. — 325 с.
4. Беззуб В. Економічні проблеми розвитку сільського господарства УРСР на сучасному етапі / В. Беззуб, В. Зимовець. — К. : Політвидав, 1974. — 112 с.
5. Берегада М. В. Становлення населення нижньодунайського регіону до процесу десталінізації

- (1953–1964) / М. В. Берегада // Наукові праці. Серія «Історичні науки». — Вип. 127. — Т. 140. — Миколаїв : Вид-во ЧДУ імені Петра Могили, 2010. — С. 53—59.
6. Беренштейн Л. Ю. Комунисти в боротьбі за неухильне піднесення сільського господарства (1953–1963 рр.) / Л. Ю. Беренштейн, І. Шульга // Український історичний журнал. — 1963. — № 5. — С. 65—71.
 7. Бойко О. Д. Історія України у ХХ столітті (20–90-ті роки): навч. посібник для студентів / О. Д. Бойко. — Ніжин, 1994. — 256 с.
 8. Буздалов И. Н. Материальное стимулирование и подъем колхозного производства / И. Н. Буздалов, И. Я. Карлюк, В. А. Морозов. — М. : Колос, 1965. — 248 с.
 9. Буздалов И. Н. Экономическая эффективность интенсификации сельскохозяйственного производства / И. Н. Буздалов. — М. : Колос, 1966. — 390 с.
 10. Даниленко В. М. Українське село в добу реформ М. Хрущова / В. М. Даниленко, І. М. Романюк // Історія Українського селянства у 2-х т. — К. : Наукова думка, 2006. — Т. 2. — С. 411—476.
 11. Дерев'янкін Т. І. Відродження і спроби перебудови радянської економіки у післявоєнний період (1946–1991 рр.) / Т. І. Дерев'янкін // Актуальні проблеми економіки: науковий економічний журнал — 2009. — № 7. — С. 3—14.
 12. Енциклопедія народного господарства Української РСР. — Т. 3: Мик-Роб. — К., 1971. — 610 с.
 13. Енциклопедія народного господарства Української РСР. — Т. 4: Ров-Я. — К., 1971. — 593 с.
 14. Економічна історія України : Історико-економічне дослідження : в 2 т. / [ред. рада: В. М. Литвин (голова), Г. В. Боряк, В. М. Геєць та ін. ; відп. ред. В. А. Смолій] ; НАН України, Ін-т історії України. — К. : Ніка-Центр, 2011. — Т. 2. — 608 с.
 15. Завальнюк О. М. Новітня аграрна історія України: навч. посібник / О. М. Завальнюк, І. В. Рибак. — Кам'янець-Подільський : Абетка — НОВА, 2004. — 288 с.
 16. Збірник постанов і розпоряджень уряду УРСР. — К., 1958. — № 7. — С. 86.
 17. Історія селянства Української РСР : у 2-х т., Т. 2., Від Великого Жовтня до наших днів / ред. кол. тома: І. І. Компанієць, І. Х. Ганжа, І. І. Слинько; Академія Наук Української РСР, інститут історії. — К. : Наукова думка, 1967. — 534 с.
 18. Історія робітничого класу РСР / ред. Д. Є. Лось. — К. : Наукова думка, 1967. — 567 с.
 19. Історія Української РСР: у 8 т., 10 кн. / АН УРСР. Ін-т історії: Ю. Ю. Кондуфор (голов. ред.) та ін. ; редкол. тому: А. В. Лихолат (відп. ред.) та ін. — К. : Наукова думка, 1979. — Т. 8. Радянська Україна в період зміцнення соціалізму і поступового переходу до комунізму (1945–70-ті рр.). Кн. 2. Українська РСР в період розвинутого соціалізму і будівництва комунізму (кінець 50-х – 70-ті рр.). — 698 с.
 20. Історія народного господарства Української РСР : у 3 т., 4 кн. — Т. 3, кн. 1 / Т. І. Дерев'янкін, Р. Д. Толстов, Б. М. Орловський та ін. / Редколегія тому: Т. І. Дерев'янкін (відп. ред.) та ін. — К. : Наукова думка, 1985. — 464 с.
 21. Історія народного господарства Української РСР. У 3 т., 4 кн. — Т. 3, кн. 2 / Т. І. Дерев'янкін, Л. К. Безчасний, Ю. Ф. Воробйов та ін. / Редколегія тому: Т. І. Дерев'янкін (відп. ред.) та ін. — К. : Наук. думка, 1987. — 439 с.
 22. Історія міст і сіл Української РСР. Миколаївська область // упоряд. М. П. Бажан, М. К. Білогуров та ін. ; голова редколегії П. Т. Тронько. — К. : Головна редакція УРЕ АН УРСР, 1971. — 772 с.
 23. Історія міст і сіл Української РСР. Одеська область / упоряд. М. П. Бажан, М. К. Білогуров та ін. ; голова редколегії П. Т. Тронько. — К. : Головна редакція УРЕ АН УРСР, 1969. — 911 с.
 24. Історія міст і сіл Української РСР. Херсонська область / упоряд. М. П. Бажан, М. К. Білогуров та ін. ; голова редколегії П. Т. Тронько. — К. : Головна редакція УРЕ АН УРСР, 1971. — 792 с.
 25. Костик П. С. У боротьбі за технічне оснащення сільського господарства: (Діяльність Компартії України по створенню і дальшому розвитку матеріально-технічної бази сільського господарства південних областей УРСР, 1939–1975 рр.) / П. С. Костик. — Львів : Вища школа, 1980. — 168 с.
 26. Ковальчук В. М. Історія економіки та економічної думки: Навч. посібник / В. М. Ковальчук, М. В. Лазарович, М. І. Сарай. — К. : Знання, 2008. — 647 с.
 27. Кульчицький С. В. Спроби реформ (1956–1964) / С. В. Кульчицький // Український історичний журнал. — 1998. — № 2. — С. 102—114.
 28. Литвин В. М. Україна у другому повоєнному десятилітті (1956–1965) / В. М. Литвин. — К. : Вид. дім «Лі-Терра», 2004. — 272 с.
 29. Малахов В. П. Одесса, 1920–1965 : Люди... События... Факты / В. П. Малахов, Б. А. Степаненко. — Одесса : Наука и техника, 2008. — 503 с.
 30. Малафеев І. Г. Спеціалізація сільського господарства Одеської області // Розміщення продуктивних сил Української РСР: міжвід. наук. зб. — К. : Вид-во Київ. ун-ту, 1965. — Вип. 1. — С. 194—198.
 31. Народне господарство Української РСР в 1970 році: статистичний щорічник. — К. : Статистика, 1971. — 565 с.
 32. Народное хозяйство Николаевской области. Статистический сборник. — Одесса : Маяк, 1970. — 137 с.
 33. Народное хозяйство Одесской области. Статистический сборник. — Одесса, 1973. — 215 с.
 34. Народное хозяйство Херсонской области. Статистический сборник. — Херсон, 1973. — 183 с.
 35. Основные показатели развития народного хозяйства Николаевской области. — Николаев, 1966. — 66 с.
 36. Постановление ЦК КПСС и Совета Министров СССР 9 марта 1955 года «Об изменении практики планирования сельского хозяйства» // Кингисеппский Колхозник. — 1955. — № 32. — С. 1—2.
 37. Постановление ЦК КПСС, Совмина СССР от 20.02.1961 № 152 «О реорганизации Министерства сельского хозяйства СССР» [Электронный ресурс] // Библиотека нормативно-правовых актов СССР. — Режим доступа: <http://www.libussr.ru/infdoc3.htm>.
 38. Руденко М. Д. Економічні монолози: (нариси катастрофічної помилки) / М. Д. Руденко ; передм. П. Григоренка. — Б. м. : Сучасність, 1978. — 200 с.
 39. Україна: друга половина ХХ століття. Нариси історії. — К., 1997. — С. 163.
 40. Фарварщук Д. А. Шляхом інтенсифікації: [про зміни в колгосп.- радгосп. виробництві на Одещині після березневого (1965 р.) пленуму ЦК КПРС] / Д. А. Фарварщук. — Одеса : Маяк, 1965. — 83 с.

OLEKSANDR SHARIN
Mykolaiv

ATTEMPTS TO REFORM AGRICULTURE SOUTHERN UKRAINE IN 50 MID-60'S. XX CENTURY

The article highlights the aspects of the development of agricultural policy in the south of the USSR in the 50s the first half of the 60 years of the twentieth century. And it is in Nikolaev, Kherson and Odessa regions. The development of agriculture is considered by the author on the basis of policy plans and attempts at reform by the Soviet leadership.

Key words: agricultural policy, the agricultural sector, reforms, policy plans, collective and state farms.

АЛЕКСАНДР ШАРИН
г. Николаев

ПОПЫТКИ РЕФОРМИРОВАНИЯ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА ЮГА УКРАИНЫ В 50-Х – СЕРЕДИНЕ 60-Х ГГ. XX СТ.

В статье освещаются аспекты развития аграрной политики на Юге УССР в 50-е – первой половине 60-х гг. XX в., а именно в Николаевской, Херсонской и Одесской областях. Развитие аграрного хозяйства рассматривается автором на основе директивных планов и попытки проведения советским руководством реформ.

Ключевые слова: аграрная политика, аграрный сектор, реформы, директивные планы, колхозы, совхозы.

Стаття надійшла до редколегії 03.05.2016

УДК 348.819:281.96(477.7)«199»

Андрій ШОСТАК

м. Кривий Ріг

shostakandriy.v@gmail.com

ПРОЦЕС РЕЄСТРАЦІЇ СТАТУТІВ ПРАВОСЛАВНИХ ГРОМАД НА ПІВДНІ УКРАЇНИ У 1991–1999 рр.

У статті на основі різножанрової джерельної та історіографічної бази розглянуто один із напрямків державно-церковних відносин в Україні, а саме роботу у справі реєстрації статутів громад Української Православної Церкви, Української Православної Церкви Київського Патріархату та Української Автокефальної Православної Церкви, на прикладі Південного регіону у перше посткомуністичне десятиліття. Крім того, звернено увагу на особливостях, специфіці та проблемах цього процесу, а також з'ясовано та встановлено його кількісні показники.

Ключові слова: реєстрація, громада, Українська Православна Церква, Українська Православна Церква Київський Патріархат, Українська Автокефальна Православна Церква.

Упродовж 90-х рр. XX ст. в Україні одночасно з розробкою максимально демократичної правової бази щодо забезпечення свободи совісті, відбувався процес становлення та формування принципово відмінних від радянських, практичних відносин між державою та Церквою. Однак, на жаль, як і попередникам по державному управлінню, українським владним мужам та політикам вже у незалежній та суверенній країні не вдалося повноцінно

уникнути певних перегинів у делікатній сфері, які втім, ні у якому разі не варто співвідносити з комуністичними, а ні по суті, а ні по формі. Вони мали зовсім інші особливості та спрямування. Так, приміром, політика президента Л. Кравчука та його уряду характеризувалася спробою створення в Україні державної Церкви, відходом від принципів відокремлення Церкви від держави та рівності конфесій. Натомість, з обранням президентом